

ИНТЕГРАЦИЯТА НА РОМИТЕ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА СТЕПЕН

Анета М. Атанасова

THE INTEGRATION OF THE ROMA THROUGH THE TRAINING IN FINE ARTS IN PRIMARY SCHOOL LEVEL

Aneta M. Atanasova

ABSTRACT: The Roma are one of the most stigmatized, marginalized and discriminated groups in Bulgaria. It has been proven that the social distance is what is huge, but it is the largest in your country in Central and Eastern Europe, which can concentrate over two thirds of the European Roma. The full integration of the Roma in Bulgarian society is located in the direct place from the creation of conditions for preservation of individual civil rights and coverage of their unequal treatment in the Bulgarian society. Improve the attention contained in art. This attitude they have preserved for centuries. Gypsy national art, combined with the art of friends of nations, has always enjoyed a unique payoff. Express means in the images that art by stimulating children and have a positive impact in the process of this integration in the mainstream school.

KEY WORDS: integration, Roma, fine arts

Ромите са една от най-стигматизираните, маргинализирани и дискриминирани групи в България. Доказано е, че социалната дистанция към тях е огромна, но е най-голяма в страните от Централна и Източна Европа, където са концентрирани над две трети от европейските роми. Пълноценното интегриране на ромите, в българското общество, се намира в пряка зависимост от създаването на условия за съхранение на индивидуалните граждански права и премахване на неравностойното им третиране в българското общество. Ромите притежават вродено влечение към изкуствата. Тази своя нагласа те са съхранили през вековете. Циганското национално изкуство, съчетано с изкуството на другите народи, всеки път е раждало уникална сплав. Изразните средства в Изобразителното изкуство са стимулиращи за децата и въздействат положително в процеса на тяхната интеграция в масовото училище.

Образователната интеграция на ромските деца е ключова за равноправното интегриране на ромите в българското общество. Тя е неделима част и необходим елемент от процеса на модернизация на българското образование: без образователна интеграция на ромската общност българската образователна система би останала чужда на един голям процент български граждани и не би могла да отговори на европейските изисквания за включващо образование. Образователната интеграция е важна предпоставка за цялостния процес на модернизация на ромската общност. Осигуряване на равен достъп и равни възможности за образование и интегриране на деца от различен етнически произход са сред приоритетите на държавната образователна политика. Тук е ролята на училището като медиатор.

Благотворният ефект, който оказва изкуството върху човешкия организъм, отдавна е без съмнение, както в теоретичната литература по проблема, така и в практическия му аспект. Изкуството с цел интеграция, терапия, корекция, стимулация на личностните особености се използва успешно, както за превенция и лечение при редица заболявания, така и като ефикасен метод в помощ на различните социални и образователни институции. От педагогическа гледна точка, изразните средства, които Изобразителното изкуство използва, се определят като стимулиращи за децата и положително въздействащи в процеса на интеграцията в масовото училище.

Психологическата характеристика на детето в училищна възраст, независимо от етноса и социалната му култура, позволява резултатно и положително въздействие върху емоционалната му сфера, а обучението по изобразително изкуство, разкрива благоприятни възможности за формиране на емоционално и естетическо отношение към действителността. Развиването на

емоционална рефлексия на учениците към прекрасното в изкуството и в живота, на богатата чувствителност, е необходимо и сигурно средство за по-нататъшното им нравствено и художествено – естетическо възпитание. В този ред на мисли, обучението по изобразително изкуство в училище може да укаже силно въздействаща роля върху интеграцията на ромите и възприемането на културната среда на по-голямата общност в социалната среда на по-малката етническа група.

"В интегрираното обучение груповата изобразителна дейност е основа за пълноценното и съдържателно общуване на децата помежду им, способства за формирането на култура в общуването. Тя се явява средство за предаване на полезна информация и практически опит, за социализация"[2 :173].

Емоционалните преживявания на учениците в начална училищна възраст, оказват силно въздействие върху обогатяването на образните им представи, върху развитието на мисленето и активизирането на въображението им. Тези преживявания са много силни при общуването на учениците с произведенията на изобразителното изкуство. Запознаването с творбите на различни художници се осъществява чрез разглеждане на репродукции под формата на албуми, мултимедийно представяне, списания и др. Посещенията на изложби, музеи, галерии, ателиета на художници, допринасят за непосредственото възприемане на художествените произведения от учениците и по-пълния и емоционален контакт с тях. Много от ромските деца никога не са посещавали подобни места, защото родителите не споделят ценностите на изобразителното изкуство като обект с висока стойност. В ромското семейство често се ценят други естетически обекти, най-често свързани с чалга изпълнители от съответната общност. Този факт не се оказва проблем в часовете по изобразително изкуство в начална степен, защото децата от ромския етнос имат огромно желание да творят, да създават образи с различни комуникативни цели и задачи.

Възприемането и общуването с произведенията на изобразителното изкуство изискват интелектуална подготовка и проява на силна емоционална чувствителност от страна на учениците. Имайки предвид специфичните възрастови особености на децата, техният опит, познания и разбиране, е необходимо учителят да се съобразява с това при подбора на произведенията на изобразителното изкуство. Едновременно с това педагогът е длъжен да насочва учениците към стойностните ценности в изкуството, към художествено-естетическата, познавателната и нравствената стойност на разглежданите произведения. Дори една малка част от децата да оценят стойността на видяното и да го пренесат в социалната си среда, е успех по пътя на интеграцията.

Цветовете в произведенията на изобразителното изкуство, предизвикват значително по-сложни емоционални състояния в съзнанието на учениците. Тяхното въздействие надхвърля границите на непосредствените усещания, а колоритните съчетания в тях предизвикват богата гама от преживявания и емоции.

Цветовете се асоциират с разнообразни определения: червен – активен, енергичен, възбуждащ; жълт – весел, привлекателен, ободряващ; оранжев – жизнерадостен, пламенен, слънчев; зелен – топъл или хладен, спокоен, предразполагащ към размисъл.; син – нежен, сантиментален или сериозен и т. н. Животът на ромите е като пъстра броеница- многообразен, цветен, живописен. Затова цветовете отговарят на емоционалните нагласи на ромското общество. Този факт премахва трудностите при възприемане на живописните творби и възпитава толерантност към колорита в човешките взаимоотношения между различните общности.

Подобни определения се срещат и за зрителните въздействия на линиите при общуване на учениците с произведенията на изкуството. Отвесна линия – стремителна, активна. Хоризонтална линия – пасивна, успокояваща. Начупена – нервна, драматична. Психологическите въздействия, които оказват върху учениците различните изобразителни елементи като цвят, линия, форми и др. Изобразителното изкуство дава възможност да се възпитават в малцинствата толерантност и екипност не само в творческия процес, а и в нормалните човешки отношения.

Емоционалните преживявания и чувствата на децата играят важна роля в живота им, в тяхното поведение, в начина на общуване, в познавателната и изобразителната дейност. В повечето ситуации емоционалните преживявания на учениците- ромите доминират над

останалите мотиви и стимулират активността децата за изява на творческото начало в изобразителния процес. Ако несе създаде емоционално отношение към предмета на изобразяване, не може да се очаква от учениците интерес и желание за работа, което се отразява на качеството на техните творби . В повечето случаи децата-ромите, имат интерес към изобразителната дейност и резултатът от нея.

"За интегративните възможности на изобразителното изкуство особено значение се придава на формирането в процеса на художествена дейност на емоционално-положително отношение към обекти с естетически характер, които да мотивират подрастващите към изобразителна дейност и съпричастност към заобикалящата действителност и произведенията на изобразителното изкуство" [2: 173].

Всяка една изобразителна дейност в начална степен, е свързана с проява на емоции и чувства от страна на децата.

От емоциите и преживяванията се влияе настроението и поведението на ромите. Най-устойчиви при тях са емоционалните състояния, при които те показват положително или негативно отношение. Нюанси между тези две състояния не съществуват. Източници на настроение могат да бъдат при тях успехите или несполучливите изобразителни резултати, похвалите или негативната оценка, моментното физическо състояние , самочувствието и др. За постигане на качествени резултати, за стимулиране на творческия процес и активността на ромите, връзката с изкуството се организира така, че всяко дете да участва с желание при осъществяването на творческия процес.

Образователната интеграция на ромските деца е ключова за равноправното интегриране на ромите в българското общество. Тя е неделима част и необходим елемент в процеса на модернизация на българското образование, защото без образователна интеграция на ромската общност българската образователна система би останала чужда на един голям процент български граждани и не би могла да отговори на европейските изисквания. Образователната интеграция е важна предпоставка за цялостния процес на модернизация на ромската общност. Осигуряване на равен достъп и равни възможности за образование и интегриране на деца от различен етнически произход са сред приоритетите на държавната образователна политика. Тук е ролята на училището като медиатор.

Една голяма трудност, с която се среща училището е предубежденията на някои членове на етническите групи, породени от тяхната различна идентична културна идентичност, както и от техния социален статус. Много често виждаме, че представителите на тези групи са необразовани и често много рано отпадат от училище.

Детето определя мястото си в обществото , съобразно статуса на семейството си. То приема този статус и се го запазва, докато може само да го промени в положителна или в отрицателна посока. Поради тази причина обществото повече от всякога е заинтересовано да запази равнището на семейството като социално- икономическо формиране. Като опознаем отношенията в ромското семейство , можем да влияем върху личностното развитие и адаптиране на ромските деца в социалната среда и обществото като цяло. Интеграцията на ромските деца означава тяхната култура да се синхронизира с тази на обществото , след което живеят и в което се осъществява основната комуникация. Тук е ролята на училището . Още от първи клас децата да усетят връзката между наследственото традиционното, капсулованото минало и предстоящото бъдеще. Подготовката на децата, които влизат в училище, по модела на ромското семейство за новата социална функция, която им определя съвременното общество не съответства на социалните изисквания на съвременното общество. Тези деца са поставени пред такива негативни фактори, които спъват тяхното възпитание и развитие, но ние сме длъжни да разберем как им се отразява това, за да можем да им помогнем своевременно. Това е идеята на интеграцията – не да асимилира, а да надгражда.

Положителните нагласи на хората несе заучават, а се формират в ранна детска възраст от семейството, детската градина, училището, медиите, приятелската среда. И като резултат се постига приемането, уважението, зачитането на другия, носител на различен от твоя културен модел, който включва език, история , обичаи, вяра, традиции. Колкото по-рано децата стигнато до идеята, че всички хора имат еднакви ценности, почитат еднаква добродетели, радват се на еднакви положителни качества и отричат отрицателните, толкова шансът да се възпита толерантно поколение е по-голям. Времето поставя пред хората много предизвикателства.

Необходимо е да изкристализира ясна представа как да се организира образователното пространство, как се конструира педагогическото взаимодействие, кои са устойчивите принципи в съвместната дейност и как се постигат образователните цели. Налага се използването на модели, подходи и методи за интеркултурно образование при работа с ученици от ромски етноси, подчертава се ролята на училището като медиатор за задържане в училище.

Всяко дете, което влиза в училище има желание да рисува. Това не по-малко важи за учениците от ромски произход, за които изкуствата са особено ценна материя. В проекти по рисуване и приложни изкуства, децата се научават да се изразяват чрез цвят, форма, линия... Целта е да се развиват творческото въображение и умение на децата, като в това време те изпитват радост и въодушевление от творческия процес, усвоявайки основните закони на изобразителното изкуство.

Учениците от ромски произход обичат да рисуват на различна тематика, като често творческата им дейност се свързва с празниците и обичаите в българския календар. Обичат да рисуват илюстрации, след прочит на литературни текстове. За ромските деца е особено интересно изучаването на природата, наблюдаването и претворяването на видяното.

Моделирането, изрязването, украсяването и всички дейности, свързани с приложните изкуства, развиват не само таланта, но и ума на детето. Затова е и толкова важно то да има време, пространство и добре подбрани материали, с които да твори. Залага се на развиването на детските умения с много игри и забавление, защото целта е децата чрез изкуството да се чувстват приятно и да учат с удоволствие всичко ново, което може да им се даде като знание.

„Чрез изобразителната дейност, индивидът може успешно да моделира връзката между етническите култури и по този начин неусетно да приеме общите черти, интегрирайки се без да се чувства различно и диференцирано“ [8].

Включвайки учениците от ромски произход от ромския етнос в разнообразни обучителни форми по изобразително изкуство, изложби, участия в общи празнувания, давайки им възможността да се чувстват важни и значими в живота на училището, те стават най-близките приятели и поддръжници на идеята за заедността и интеграцията. По този начин се постигат различни цели и задачи, стига се до очаквани резултати.

„Така докосването до изкуството и неговите ценности се превръщат в интеркултурно училище, което от своя страна влиза в ролята на непринуден посредник /медиатор/ в процеса на опознаване между малцинството и мнозинството., с което се подпомага еволюирането на нагласите и мотивацията на учениците и възрастните към процес на истинско взаимно приобщаване и интеграция без наложени норми на поведение“ [6]

При успешна работа интеркултурната творческа художествена дейност се превръща в естествен трамплин за ромските ученици към българското училище. Доверието между ученици и възрастни и възрастни с различен етнически произход и с различно вероизповедание постепенно се превръща в най-големия гарант за опазване на етническия и религиозен мир в училището.

Изобразителното изкуство посредством многообразието на изразните си средства и форми на изява е носител на послания и ценности, които са доказано незаменимо средство за духовно развитие и активизиране на емоционално-естетическото отношение на личността към заобикалящата реалност. Естетическите и възпитателни функции на изобразителното изкуство имат дълбоки педагогически традиции, както в световен, така и в национален мащаб, което е основателна причина в образователните системи изобразително-творческата активност на детската личност да стартира още в най-ранна възраст. Интензивните процеси, характеризиращи развитието на детето от предучилищна и начална възраст, предполагат методически обосновано и системно активизиране на визуалните мисловни операции, на зрително-пространствените и естетически възприятия чрез възможностите на различни изобразителни дейности. По този начин се формират практически изобразителни умения и първоначално естетическо отношение, което е своеобразна основа за по-нататъшното им разгръщане.

Литература:

1. Андонов А.(2000 г.) Межкултурни разлики и разбиране от творчество. В: Сб. Интеркултурна комуникация и гражданско общество. Съст. Пламен Макариев, София
2. Балкански, Д., Ролята на изобразителното изкуство за развитие на емоционалните преживявания на учениците от началното училище, сп.“Начално училище“ ШУ „Епископ Константин Преславски“, Шумен
3. Закон за закрила на детето, Д.В.Бр 69 /05.08.2008 г.
4. Закон за защита от дискриминация, Д.В.Бр69/ 05.08.2008 г.
5. Иванов, Г., Иновативност в управленческия процес в образователните институции, които успешно интегрират малцинства, Кн. „Организация и управление на училището и ДГ“, бр. 5, 2008 г. с 42
6. Колева, И. и др. Концепция за социализация на деца от ромски произход в неравностойно социално положение, С., УНИЦЕФ, 1994 г.
7. Кючюкова, Хр., Колева, В.(2004) „ Интеркултурното образование на ромските деца „ С. Иктус Принт , С.

*Анета Меранзова Атанасова
animeranzova@abv.bg
Начален учител
ОУ „Свети Иван Рилски“
Варна*